

Justitiekottets betänkande

1979/80: 22

med anledning av motioner angående lagen om tillfälligt omhändertagande och lagen om omhändertagande av berusade personer m. m.

Motionerna

I motionen 1979/80:475 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen upphäver lagen om tillfälligt omhändertagande.

Enligt motionärernas mening har lagen inte, såsom det förutsattes vid dess tillkomst, möjliggjort sociala vård- och stödåtgärder. Den är i stället i dag en ren städlag, som används för att tillfälligt rensa upp på gator och torg, i tunnelbanan och på andra platser. Dessutom har lagen enligt motionärerna kommit att användas mot fredliga demonstrationer och folksamlingar.

I motionen 1979/80:1115 av Elver Jonsson (fp) och Bertil Hansson (fp) hemställs att riksdagen skall "besluta att polisen ges laglig rätt att identifiera dem som omhändertagits enligt lagen om berusade (LOB)" (yrkandet 1) samt "att de sociala centralnämnderna åläggs att registrera LOB-rapporterna och att rapportera dem vid prövning av lämplighetsintyg för körkort" (yrkandet 2).

Motionärerna hänvisar till att det ställs krav på nyktert levnadssätt hos den som ansöker om körkort men att kontrollen härav försvåras av att den som omhändertas enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB) inte behöver tala om vem han är. Enligt motionärernas mening bör riksdagen i anslutning till den pågående lagstiftningen inom socialvården fatta beslut om registrering av omhändertaganden enligt LOB.

Lagen om tillfälligt omhändertagande

Lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande (LTO) trädde i kraft den 1 oktober 1973 (prop. 1973:115, JuU 26, rskr 258). Samtidigt upphävdes dittills gällande bestämmelser om tillfälligt omhändertagande i polisinstruktionen.

Till grund för lagstiftningen låg de förslag till åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen som framlades av den s. k. brottskommissionen.

I 1–3 §§ LTO finns bestämmelser som ger en polisman befogenhet att i vissa fall verkställa ett tillfälligt omhändertagande.

Bestämmelsen i 1 § LTO tar sikte på fall då polisstyrelse enligt särskild bestämmelse har befogenhet att besluta om händertagande. En enskild polisman får i ett sådant fall verkställa omhändertagandet i avvaktan på

polisstyrelsens beslut, om förutsättningar för ett omhändertagande bedöms föreligga och dröjsmål med åtgärden skulle innebära fara för den omhändertagnes eller annans liv eller hälsa eller fara i annat hänseende. Bestämmelser om befogenhet för polisstyrelse att besluta om omhändertagande som här avses finns i utlänningslagen (1954:193), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, barnvårdslagen (1960:97) och lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Enligt 2 § LTO får polisman ta hand om den som kan antas vara under femton år och anträffas under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för hans hälsa eller utveckling. Den omhändertagne skall skyndsamt överlämnas till föräldrar, annan vårdnadshavare eller barnvårdsnämnden.

I 3 § föreskrivs att polisman skall omhänderta den som genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör omedelbar fara för denna, om ett omhändertagande är nödvändigt för att upprätthålla ordningen. Ett sådant omhändertagande skall ske också när det fordras för att avvärja en straffbelagd gärning.

LTO innehåller vidare bestämmelser om förfarandet vid omhändertagande, maximitid för kvarhållande m. m. Sålunda gäller enligt 4 § att polismanen skall se till att omhändertagandet inte orsakar den som har tagits om hand större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte eller väcker onödigt uppmärksamhet. Den polisman som har verkställt omhändertagande enligt LTO skall så skyndsamt som möjligt anmäla saken till sin förman, som omedelbart skall pröva om åtgärd enligt 1 eller 3 § skall bestå. Innebär förmannens beslut att den som har omhändertagits enligt 1 § skall kvarhållas eller har ingripande företagits med stöd av 2 §, skall han skyndsamt underrätta polisstyrelsen om omhändertagandet och skälen till detta (5 §). Den som är omhändertagen enligt 1 eller 3 § skall förhöras så snart som möjligt och därvid underrättas om anledningen till att han har tagits om hand. I de fall då någon har omhändertagits enligt 3 § skall också vid behov en utredning om hans personliga levnadsförhållanden göras, om möjligt av företrädare för social myndighet. Avsikten med denna utredning skall vara att utröna om den omhändertagne är i trängande behov av hjälp eller stöd från samhällets sida (6 §). Beträffande den som har omhändertagits enligt 3 § gäller vidare att han skall frigges så snart förhör och personutredning har slutförts och anledning föreligger att han inte längre kommer att utgöra omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet, dock senast inom sex timmar efter omhändertagandet (8 §).

Lagen om omhändertagande av berusade personer m. m.

Lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB) trädde i kraft den 1 januari 1977 (prop. 1975/76:113, JuU 37, rskr 351). Samtidigt upphävdes straffbestämmelserna mot fylleri samt förord-

ningen (1841:58 s. 1) emot fylleri och dryckenskap.

Enligt 1 § LOB får den som på allmän plats, utom- eller inomhus, anträffas berusad av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel omhändertas av polisman, om han till följd av berusningen är ur stånd att ta vård om sig eller annars utgör en fara för sig själv eller annan. Om den omhändertagne bedöms vara i behov av hjälp eller stöd från samhällets sida, skall polisen, innan omhändertagandet upphör, tillhandagå honom med råd och upplysningar samt, i den mån det lämpligen kan ske, samråda med annat samhällsorgan som har till uppgift att tillgodose sådant behov. Den omhändertagne skall friges så snart det bedöms kunna ske utan men för honom själv och anledning till omhändertagande inte längre föreligger. Frigivandet skall dock alltid ske senast inom åtta timmar efter omhändertagandet om det inte uppenbarligen är förenligt med den omhändertagnes eget intresse att han får stanna kvar kortare tid därutöver (7 §). Föreskrifterna i lagen skall tillämpas även i fall, då förutsättningar för omhändertagande skulle ha förelegat också enligt 3 § LTO (9 §).

Enligt 10 § lagen (1954:579) om nykterhetsvård skall polismyndigheten göra anmälan hos nykterhetsnämnden när någon på grund av alkoholberusning omhändertagits enligt LOB. Underrättelseskyldighet för polismyndighet föreskrivs också i 87 § körkortsförordningen (1977:722) enligt vilken anmälan skall göras till länsstyrelsen när körkortsinnehavare omhändertagits enligt LOB.

Särskilt om identifiering vid gripande enligt LOB

I en skrivelse från rikspolisstyrelsen till regeringen i september 1977 med redogörelse över tillämpningen av LOB under första halvåret 1977 påpekades svårigheter som uppstått när det gällde att identifiera personer som omhändertagits enligt LOB; berusningen är inte kriminaliserad och medför inte möjlighet för polisen att använda tvångsåtgärder för att utrona den omhändertagnes identitet. På grund av dessa svårigheter hade polisen i ett stort antal fall inte kunnat fullgöra sin underrättelseskyldighet enligt nykterhetsvårds- och körkorts lagstiftningen. Rikspolisstyrelsen begärde att frågan om möjligheten att identifiera omhändertagna skulle prövas närmare så att föreskrivna anmälningar skulle kunna fullgöras till socialmyndigheterna om föreliggande hjälpbehov och till körkortsregister m. m.

I en skrivelse till rikspolisstyrelsen i oktober 1977 anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet i fråga om identifieringen bl. a. följande.

Det förtjänar i detta sammanhang inledningsvis anmärkas att polisen även före den nya lagstiftningens ikraftträdande hade skyldighet att lämna uppgifter om dem som omhändertagits på grund av berusning på allmän plats. Fylleri var då ett brott som föll under allmänt åtal. Som har påpekats vid rikspolisstyrelsens enkätundersökning kunde därmed vissa tvångsmedel tillgripas i identifieringssyfte. Enligt 24 kap. 2 § rättegångsbalken kan den

som på sannolika skäl misstänks för brott – oberoende av brottets beskaffenhet – häktas, om han är okänd och undandrar sig att uppge namn och hemvist eller anledning förekommer att hans uppgift är osann. Förekommer mot någon skäl till häktning, kan han enligt 24 kap. 5 § samma balk anhållas i avbidan på rättens beslut. –Med hänsyn till avkriminaliseringen av fylleri är de nu återgivna bestämmelserna om häktning och anhållande inte längre tillämpliga. I övrigt har polisen i princip samma möjligheter som förut att sörja för att en omhändertagen persons identitet blir fastställd. Mot bakgrund av den anmälningsskyldighet som har ålagts polismyndighet är det också en tjänsteplikt för polisen att verka för att den omhändertagne identifieras i den mån det är möjligt genom de åtgärder som polisen äger vidta. I detta hänseende bör särskilt anmärkas att polisen enligt 2 och 18 §§ lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. är skyldig att visitera en omhändertagen som skall förvaras i polisarrest. I samband med sådan visitation kan polisen i identifieringssyfte granska legitimationshandlingar som den omhändertagne bär på sig. Vidare skall enligt 7 § första stycket LOB den omhändertagne förhöras så snart som möjligt och därvid underrättas om anledningen till omhändertagandet. Förhöret skall bl. a. fungera som dokumentation över omhändertagandet (jfr JuU 1975/76:37 s. 24) och det är därför självklart att förhørsledaren alltid bör ta upp frågan om den omhändertagnes identitet liksom att han bör utnyttja de andra praktiska möjligheter som kan föreligga att efterforska identiteten. Självfallet kan emellertid – som också anges i rikspolisstyrelsens anvisningar – den anmälningsskyldighet som har ålagts polisen fullgöras endast under förutsättning att den omhändertagnes identitet verkligen har kunnat fastställas.

Under det första halvåret 1979 omhändertogs sammanlagt 60 392 personer enligt LOB, Av dessa kunde 2 741 inte identifieras.

Utvärdering av LTO och LOB

Vid sin behandling under hösten 1977 av motioner angående LTO uttalade utskottet att redovisade uppgifter om hur bestämmelsen om social utredning i samband med omhändertaganden enligt 3 § LTO tillämpats visade att det kunde finnas anledning att överväga behovet av och formerna för dessa utredningar bl. a. mot bakgrunden av resultat som redovisats av försöksverksamhet med social jour samt erfarenheterna av tillämpningen av LOB. Sådana överväganden borde dock enligt utskottets mening föregås av en vidare utvärdering av LTO:s tillämpning i dessa hänseenden.

Med hänsyn till förändringar i tillämpningen av LTO efter tillkomsten av LOB som redovisats av rikspolisstyrelsen borde den förordade utvärderingen enligt utskottets mening ges en vidare inriktning och avse tillämpningen av båda lagarna. Utvärderingen borde avse antalet omhändertaganden, arten av omhändertaganden och förekomsten av sociala utredningar och hjälp- och vårdinsatser. Utskottet uttalade vidare att det med hänsyn till den avgörande principiella skillnaden mellan LTO och LOB när det gäller syftet med ingripandena var angeläget att gränsdragningsproblem inte uppstår i den praktiska tillämpningen av de båda lagarna. Vid utvärderingen borde därför

uppmärksammas de svårigheter som den enskilde polismannen i praktiken ställs inför vid valet mellan att tillämpa LTO eller LOB. Tillsammans med de ytterligare upplysningar beträffande tillämpningen av LOB som kunde komma att erhållas av rikspolisstyrelsens rapporter enligt regeringens beslut härom borde utvärderingen, anförde utskottet, kunna ligga till grund för en bedömning av frågan om erforderliga lagändringar.

Vad utskottet sålunda anförde gavs regeringen till känna (JuU 1977/78:12, rskr 58).

Enligt bemyndigande av regeringen i mars 1978 har chefen för justitiedepartementet tillkallat en särskild utredare (Ju 1978:03) för att göra den av riksdagen begärda utvärderingen (Dir. 1978:11).

I direktiven till utredaren uttalas bl. a. att det bör finnas anledning för denne att ta upp de problem som sammanhänger med svårigheterna att identifiera de omhändertagna.

Utredningen beräknas slutföra sitt arbete under år 1980.

Polisutredningen

I betänkandet (SOU 1979:6) Polisen har 1975 års polisutredning föreslagit att LTO skall upphävas som en särskild lag. Den reglering som behövs på området bör enligt polisutredningen arbetas in i en ny polislag sedan bestämmelserna setts över och preciserats på grundval av LTO/LOB-utredningen. Polisutredningen uttalar bl. a. att den finner det särskilt angeläget att man söker lösa de svårigheter som nu synes föreligga vid tillämpningen av LTO genom att förutsättningarna för omhändertaganden av det slag som regleras i 3 § preciserats så långt som möjligt i den nya polislagen.

Polisutredningens betänkande har remissbehandlats och övervägs f. n. i regeringens kansli. Avsikten är att en principproposition grundad på betänkandet skall föreläggas riksdagen under år 1980.

Riksdagsbehandling under våren 1978 och hösten 1979

Utskottet prövade under våren 1978 ett yrkande av samma innehåll som i motionen 475 (JuU 1977/78:34). Utskottet uttalade därvid att utskottet liksom tidigare då sådana yrkanden prövats ville understryka nödvändigheten av en lagstiftning som ger polisen möjlighet att ingripa och hindra störningar mot den allmänna ordningen innan de leder till brott. Utskottet fann ej anledning att inta annan ståndpunkt än tidigare beträffande behovet av sådan lagstiftning. Genom den pågående utvärderingen skulle enligt utskottet underlag skapas för en bedömning av frågan rörande lagstiftningens närmare utformning för framtiden. Utskottet avstyrkte med hänvisning till det anförda bifall till motionsyrkandet. Riksdagen följde utskottet. Ett förnyat yrkande om upphävande av LTO prövades därefter av utskottet

under hösten 1979 (JuU 1979/80:6). Utskottet fann då ej anledning att inta annan ståndpunkt beträffande behovet av lagstiftning. Utskottet pekade på att lagstiftningens närmare utformning skulle komma att prövas i det fortsatta lagstiftningsarbete som kunde förväntas följa på grund av polisutredningens och LTO/LOB-utredningens förslag. Riksdagen följde utskottet.

I betänkandet JuU 1977/78:34 prövades också motionsyrkanden rörande möjligheterna för polisen att identifiera personer som omhändertagits enligt LOB. Utskottet uttalade därvid att det delade den uppfattning som kommit till uttryck i motionerna att svårigheterna i detta hänseende kan inverka menligt på polisens möjligheter att fullgöra sin underrättelseskyldighet till nykterhetsvården och körkortsmyndigheterna. Enligt utskottets mening var det angeläget att de tillämpningsproblem som i detta hänseende uppkommit vid vissa polismyndigheter snarast kunde lösas. Enligt utskottets mening borde dock saken med hänsyn till direktiven för LTO/LOB-utredningen inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottet.

Körkortsprövningen

Tidigare gällande ordning

Före den 1 januari 1977 hade straff för fylleri särskild betydelse för rätten att få eller behålla körkort. I fråga om den som hade dömts för fylleri fick körkortstillstånd inte meddelas innan två år hade förflutit från det förseelsen begicks, om det inte kunde anses uppenbart att sökanden ändå var en skötsam person. Körkort skulle återkallas bl. a. om körkortshavaren hade gjort sig skyldig till fylleri och det inte kunde anses uppenbart att han ändå var en skötsam person, eller om körkortshavaren med hänsyn till onyktert levnadssätt inte borde ha körkort. En konsekvens av att fylleristraflet slopades den 1 januari 1977 var att sådana rättsverkningar som tidigare knöts till en dom för fylleri föll bort. Ikraftträdandet samordnades med viss nyordning av körkortsregleringen.

Nuvarande ordning

Den 1 januari 1978 ersattes den tidigare körkortskungörelsen av körkorts-lagen (1977:477) och körkortsförordningen (1977:722).

Under förarbetena till körkorts-lagen (prop. 1975/76:155, TU 28, prop. 1976/77:113, TU 25) framhölls när det gällde frågan om nykterhetskravet att ett omhändertagande på grund av berusning ingav så stark misstanke om opålitlighet i nykterhetskänslighet att förarens nykterhetsförhållanden borde utredas. Varje omhändertagande på grund av berusning borde därför föranleda prövning från körkortsmyndighetens sida. Avkall på skötsamhet i nykterhetskänslighet som ett krav för innehav av körkort fick inte göras.

Enligt 7 § körkortslagen får körkortstillstånd meddelas endast den som med hänsyn till sina personliga och medicinska förhållanden kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon. Vid prövningen av de personliga förhållandena skall särskilt beaktas om sökanden är känd för nyktert levnadssätt och om det kan antas att han som förare av körkortspliktigt fordon kommer att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken.

Ett körkort eller ett körkortstillstånd skall enligt 16 § körkortslagen återkallas bl. a. om körkortshavaren på grund av opålitlighet i nykterhets-hänseende inte bör ha körkort.

Enligt 86 § körkortsförordningen åligger det nykterhetsnämnd att i körkortsärenden m. m. lämna uppgifter om den enskildes nykterhetsförhållanden. Har nämnden beslutat att ställa en körkortshavare under övervakning eller har nämnden gett in ansökan till länsrätt om att en sådan person skall tas in på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, skall nämnden omedelbart underrätta den länsstyrelse som har meddelat körkortstillståndet. Även i annat fall skall nämnden underrätta länsstyrelsen, om den finner att rätten att ha körkort m. m. bör omprövas. Nämnden skall i nu nämnda fall yttra sig huruvida den det gäller bör ha körkort.

Utöver den nu nämnda skyldigheten att lämna uppgifter till körkortsmyndighet gäller enligt 96 § körkortsförordningen att uppgifter får inhämtas från bl. a. sociala organ som kan lämna upplysningar av betydelse för lämplighetsbedömningen.

Uttalande av JO

I anslutning till att den nya körkortslagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1978 utfärdade socialstyrelsen anvisningar rörande social centralnämnds/nykterhetsnämnds skyldighet att lämna uppgifter i samband med personutredning i körkortsärenden. I beslut den 14 februari 1979 prövade JO klagomål med kritik mot innehållet i anvisningarna (JO:s ämbetsberättelse 1979/80 s. 259). JO yttrade därvid bl. a. följande.

En central fråga blir – – hur man skall kunna åstadkomma en tillförlitlig registrering av sådana nykterhetsanmärkningar som man vill ha tillgång till vid körkortsprövningen. Det är då att märka att det i dag inte finns föreskrivet någon skyldighet för de sociala vårdorganen att föra register över anmälningar som kommit in från polismyndighet enligt LOB och LTO om inte anmälan föranlett någon åtgärd av nämnden. Inte heller finns det föreskrifter om att sådana anmälningar skall föranleda uppläggning av en socialvårdsakt beträffande personen ifråga eller att anmälningar skall föras in i redan upplagd akt. Det skulle därför i och för sig kunna stå socialnämnden fritt att om anmälan ej föranleder någon åtgärd makulera densamma och avstå från varje notering om dess existens. Hitintills har praxis i de flesta kommuner dock varit att anmälan på något sätt noteras i socialnämndens handlingar och att rapporter om onykterhet bevaras.

I den allmänna debatt som under senare år förts kring olika slag av register har uppmärksamheten alltmer kommit att riktas mot den enskildes behov av skydd för sitt privatliv och sin personliga sfär. Antecknandet av personuppgifter har kommit att uppfattas som ett intrång i den personliga integriteten. Sådant intrång har man menat bör godtagas endast då det är motiverat av särskilda skäl och då garantier kan ges för att uppgiften är saklig, dvs. både riktig till sitt innehåll och relevant för registreringsändamålet. Det är bl. a. mot bakgrund härav och med hänsyn till att omhändertaganden enligt LOB och LTO inte utgör något brott som polismyndigheten inte längre får föra något sökbart personregister över personer som omhändertagits enligt dessa lagar.

Det ter sig i detta läge naturligtvis något egendomligt att de sociala organen, som inte har någon författningsenlig skyldighet att föra register över omhändertagandena, skall träda in i polisens ställe som registreringsorgan och i sin tur förse polisen med uppgifter som polisen inte själv får anteckna i personregister. Det är därför onekligen en brist i den beslutade körkortsreformen att man inte uttryckligt behandlat frågan hur registrering skall ske av nykterhetsanmärkningar.

Proposition om socialtjänsten

Frågan om de sociala organens medverkan i körkortsärenden behandlas i propositionen 1979/80:1 Om socialtjänsten. Propositionen bereds f. n. av socialutskottet.

I propositionen konstaterar föredragande statsrådet, chefen för socialdepartementet Gabriel Romanus, att olika förutsättningar gäller för rapportering av en person med alkoholproblem till körkortsmyndighet, beroende på om han har hamnat inom den medicinska vården eller inom den sociala vård som inte avser alkoholpolikliniker eller enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare.

Departementschefen anför vidare följande (s. 428).

Nämndens uppgiftsskyldighet i samband med polisens personutredning omfattar av nämnden vidtagna faktiska åtgärder, som bl. a. har föranletts av tidigare från polisen erhållna LOB-anmälningar och under vissa omständigheter även LTO-anmälningar. Jag vill erinra om vissa brister i det underlag som polisen förser nämnderna med och som sedan skall återrapporteras till polismyndigheten. Praxis för omhändertagandet – LOB eller LTO – kan variera lokalt och i fråga om såväl LOB som LTO gäller att den omhändertagne inte kan kvarhållas för identifiering. Socialnämndens uppgifter blir därmed till viss del beroende av polisens praxis i fråga om laglig grund för omhändertagandet och i vilken omfattning den omhändertagne lämnar uppgifter om sin identitet eller denna kan utrönas på annat sätt. Om en person omhändertas utanför hemkommunen varierar praxis i fråga om vilken socialnämnd som polisen underrättar.

Det finns inga lagfästa gallringstider, som kommunerna måste iaktta för ifrågavarande material. Vissa kommuner gallrar LOB- och LTO-anmälningar efter t. ex. sex månader. Variationerna mellan olika kommuner i fråga om praxis torde vara betydande.

Departementschefen påpekar vidare att om socialnämnderna skall anses vara skyldiga att till körkortsmyndigheterna vidarebefordra varje till nämnden inkommen anmälan enligt LOB, måste nämnderna lägga upp formliga register över sådana anmälningar; någon sådan skyldighet finns det inte enligt gällande författningar.

Vidare anför departementschefen bl. a. följande.

Jag vill till en början slå fast att man med hänsyn till de brister som vidlåder det nuvarande systemet allvarligt måste ifrågasätta den faktiska betydelse som socialvårdens *rutinmässiga* rapport- och uppgiftslämnande har från trafiksäkerhetssynpunkt. Att rapporteringsplikten drabbar de enskilda människorna ojämnt är dessutom klart.

Det är utan tväkan så att den nuvarande rapporteringsskyldigheten inverkar menligt på de sociala myndigheternas möjligheter att hjälpa alkohol- och narkotikamissbrukare. Om denna skyldighet kunde slopas i samband med socialtjänstreformen, skulle det ge ökade möjligheter i det förebyggande nykterhetsvårdsarbetet. Socialtjänsten skulle kanske därmed också komma att tjäna trafiksäkerhetsintressena bättre än vad socialvården gör i dag.

Det bör enligt departementschefen vara möjligt att ersätta socialnämndernas rapporteringsskyldighet med ett annat system för att göra de nödvändiga registreringarna av framför allt LOB-omhändertaganden av personer som inte finns upptagna i körkortsregistret. Även rapporteringsskyldigheten enligt 86 § körkortsförordningen bör enligt honom upphöra; det bör i så fall också vara möjligt att avstå från det rutinmässiga uppgiftsinhämtande från nykterhetsnämnden/sociala centralnämnden som i dag äger rum i samband med personutredningen.

I enlighet med vad som aviseras i propositionen har en arbetsgrupp tillsatts inom regeringskansliet för att närmare pröva registreringsfrågan. Gruppen består av representanter för justitie-, social- och kommunikationsdepartementen samt rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, trafiksäkerhetsverket och kommunförbundet. Resultatet av gruppens arbete kommer att redovisas inom någon tid.

Utskottet

I betänkandet behandlar utskottet motioner angående lagen om tillfälligt omhändertagande (LTO) och lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB).

I motionen 475 begärs att LTO skall upphävas. Enligt motionärerna har lagen inte möjliggjort sociala vård- och stödåtgärder så som förutsattes vid dess tillkomst, och den har kommit att användas mot fredliga demonstrationer och folksamlingar.

I motionen 1115 begärs att polisen skall få laglig rätt att identifiera dem som omhändertags enligt LOB och att rapporter om omhändertaganden skall registreras och rapporteras vid körkortsprovning.

Utskottet vill till en början erinra om att chefen för justitiedepartementet år 1978 har tillkallat en särskild utredare för att i enlighet med riksdagens begäran i december 1977 göra en utvärdering av tillämpningen av LTO och LOB. Utvärderingen skall avse antalet omhändertaganden, arten av dessa samt förekomsten av sociala utredningar och hjälp- och vårdinsatser. Vid utvärderingen skall också de svårigheter uppmärksammas som den enskilde polismannen ställs inför vid valet mellan att tillämpa LTO eller LOB. LTO/LOB-utredningen förväntas redovisa resultatet av sitt arbete under år 1980. Utskottet vill vidare peka på de förslag som förra året avlämnades av 1975 års polisutredning rörande inarbetande av reglerna i LTO i en särskild polislag. En principproposition grundad på polisutredningens betänkande väntas bli förelagd riksdagen senare i år.

När det gäller yrkandet om upphävande av LTO vill utskottet peka på sina tidigare uttalanden rörande nödvändigheten av en lagstiftning som ger polisen möjlighet att ingripa och hindra störningar mot den allmänna ordningen, innan de leder till brott, och på tidigare gjorda hänvisningar till det fortsatta lagstiftningsarbete som kan förväntas på grund av polisutredningens och LTO/LOB-utredningens förslag (JuU 1977/78:12 och 34 samt 1979/80:6). Utskottet finner nu ej skäl till annat ställningstagande och avstyrker därför bifall till motionen 475.

Också när det gäller identifieringen av dem som omhändertagits enligt LOB vill utskottet hänvisa till LTO/LOB-utredningens arbete och till tidigare uttalanden av utskottet rörande angelägenheten av att de tillämpningsproblem som uppkommit snarast kan lösas (JuU 1977/78:34 s. 8) Utskottet avstyrker bifall till motionen 1115 i denna del.

Frågan om registrering hos de sociala myndigheterna av dem som omhändertagits enligt LOB och om dessa myndigheters rapporterings- och uppgiftsskyldighet i körkortsärenden behandlas i propositionen 1979/80:1 Om socialtjänsten, vilken f. n. är beroende av riksdagens prövning. I propositionen förordas att rapporteringen beträffande körkortshavares nykterhetsförhållanden, liksom det rutinmässiga uppgiftslämnandet i samband med personutredning vid körkortsprövning, skall upphöra och att den nödvändiga registreringen av LOB-omhändertaganden beträffande dem som inte har körkort i fortsättningen skall ske enligt ett annat system. I enlighet med vad som aviseras i propositionen har en arbetsgrupp tillsatts i regeringskansliet för att närmare pröva registreringsfrågan.

Som framgår av det anförda kommer det i motionen 1115 upptagna spörsmålet rörande de sociala myndigheternas registrering av rapportering om omhändertaganden enligt LOB att övervägas i annat sammanhang. Anledning saknas därför för riksdagen att nu göra något uttalande i saken.

Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda bifall till motionen 1115 i nu berörd del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *upphävande av lagen om tillfälligt omhändertagande* avslår motionen 1979/80:475,
2. att riksdagen beträffande *identifiering av omhändertagna enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m. m.* avslår motionen 1979/80:1115 i denna del (yrkandet 1),
3. att riksdagen beträffande *rapportering för körkortsprövning* avslår motionen 1979/80:1115 i denna del (yrkandet 2).

Stockholm den 11 mars 1980

På justitieutskottets vägnar

LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Björn Körlof (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp), Arne Svensson (m), Maja Ohlin (s), Stina Eliasson (c) och Maja Bäckström (s).

